

Kancelaria Senatu RP

Czerwiec 1999 r.

OT-250

Wybrane dane o pracy Senatu RP 1989-1999

- *Dane ogólne*
- *Przykłady legislacyjnej działalności Senatu RP*
- *Udział Senatu w życiu Polonii i najważniejsze inicjatywy senackie związane z Polonią*
- *O niektórych dokonaniach Senatu RP w dziedzinie polityki zagranicznej*

WYDANIE SPECJALNE Z OKAZJI

10. ROCZNICY ODRODZENIA SENATU RP

Spis treści:

I część. Dane ogólne (*Biuro Informacji i Dokumentacji Senackiej*)

1. Liczbowe zestawienie posiedzeń Senatu RP	3
2. Liczbowe zestawienie poprawek wniesionych przez Senat RP	4
3. Liczbowe zestawienie uchwał Senatu RP	5
4. Wykaz inicjatyw ustawodawczych Senatu wniesionych do Sejmu	6
5. Lista ustaw odrzuconych przez Senat RP	8
6. Wykaz uchwał okolicznościowych i problemowych	10
7. Liczba posiedzeń komisji	16
8. Wykaz konferencji i seminariów	17
9. Współpraca międzynarodowa Senatu RP	21

II część. Przykłady legislacyjnej działalności Senatu RP (*Biuro Legislacyjne*)

1. Poprawki	25
2. Odrzucone ustawy	28
3. Inicjatywy ustawodawcze	30

III część. Udział Senatu w życiu Polonii i najważniejsze inicjatywy senackie

<i>związane z Polonią</i> (<i>Biuro Informacji i Dokumentacji Senackiej</i>)	33
--	----

IV część. O niektórych dokonaniach Senatu RP w dziedzinie polityki zagranicznej

<i>(Biuro Kontaktów Międzynarodowych)</i>	43
---	----

CZEŚĆ I

Dane ogólne

Prezentowany materiał jest przeglądem prac Senatu RP w 10-leciu: 1989-99. W części pierwszej przedstawiono dane liczbowe o charakterze ogólnym dotyczące posiedzeń Senatu, uchwał Senatu, ustaw do których Senat wniósł poprawki oraz stanowiska Sejmu wobec tych poprawek. Przedstawiono też prace komisji senackich, prezentując liczbę posiedzeń poszczególnych komisji w kolejnych kadencjach. Uwzględniono zmiany nazw komisji.

Przy porównywaniu danych warto pamiętać, że czas trwania pierwszych trzech kadencji jest różny: I kadencja trwała od lipca 1989 r. do października 1991 r., II - od listopada 1991 r. do maja 1993 r., III kadencja od października 1993 r. do października 1997 r. Dane dotyczące obecnej IV kadencji obejmują okres od października 1997 r. do lipca 1999 r. W poszczególnych przypadkach podano datę ostatniej aktualizacji danych.

Wśród danych liczbowych znalazła się też charakterystyka współpracy międzynarodowej Senatu RP przedstawiająca ilość zagranicznych przyjazdów delegacji i wizyt indywidualnych oraz wyjazdów delegacji Senatu i parlamentarnych wyjazdów indywidualnych.

W materiale zamieszczono wykazy wszystkich inicjatyw ustawodawczych Senatu wniesionych do Sejmu, ustaw odrzuconych przez Senat, uchwał okolicznościowych i problemowych oraz konferencji i seminariów.

Szczegółowe dane odnoszące się do części I można znaleźć w wydawanej corocznie przez Kancelarię Senatu publikacji *Wybrane dane o pracy Senatu RP*.

1. Liczbowe zestawienie posiedzeń Senatu RP

Kadencja	Rok	Liczba posiedzeń	Liczba dni
I kadencja	1989	15	20
	1990	25	35
	1991	21	35
	razem	61	90
II kadencja	1991	3	5
	1992	27	44
	1993	10	20
	razem	40	69
III kadencja	1993	9	10
	1994	27	39
	1995	27	46
	1996	25	44
	1997	19	44
	razem	107	183
IV kadencja*	1997	5	7
	1998	22	45
	1999	9	17
	razem	36	69
razem		244	411

* stan na 18.06.1999 r.

2. Liczbowe zestawienie poprawek wniesionych przez Senat

	Liczba ustaw rozpatrzonych przez Senat												
	ogółem		Senat zgłosił poprawki do ustaw						Sejm nie rozpatrzył poprawek			Sejm przyjął wniosek o odrzucenie ustawy	
	przyjęte bez poprawek	ogółem	Sejm przyjął wszystkie poprawki	Sejm przyjął część poprawek	Sejm odrzucił wszystkie poprawki	Sejm nie rozpatrzył poprawek	pat legislacyjny	Sejm przyjął wniosek o odrzucenie ustawy	Sejm odrzucił wniosek o odrzucenie ustawy				
I kadencja	261	84	18	49	11		5	3					3
II kadencja	102	47**	13	24	6			3					4
III kadencja	482***	207	37	157	13			15					7
IV kadencja	186	86	26	47	7			6					1
razem	1031	424	94	277	37		5	24					15

* Senat wycofał poprawki do 1 ustawy

** W przypadku 1 ustawy Sejm uznał, że Senat nie zgłosił poprawek w przewidzianym konstytucyjnym terminie

*** Ponadto w przypadku 2 ustaw Senat nie podjął uchwały w konstytucyjnym terminie

3. Liczbowe zestawienie uchwał Senatu RP

Wyszczególnienie uchwał		Liczba uchwał				
		I kadencja	II kadencja	III kadencja	IV kadencja**	razem
1	W sprawie ustaw uchwalonych przez Sejm	261	102	482	186	1031
2	W sprawie wniesienia do Sejmu projektów ustaw	28*	9	19	16	72
3	W sprawie organów Senatu	50	27	42	17	136
4	Okolicznościowe i problemowe	74	7	17	6	104
5	Inne	51	20	40	8	119
	Razem	464	165	600	233	1462

* W tym 1 uchwała w sprawie wycofania projektu ustawy

** Stan na 18.06.1999 r.

4. Wykaz inicjatyw ustawodawczych Senatu RP wniesionych do Sejmu RP

I kadencja

1. Projekt ustawy o samorządzie terytorialnym,
2. Projekt ustawy o zmianach w Konstytucji RP,
3. Projekt ustawy o pracownikach samorządowych,
4. Projekt ustawy o ordynacji wyborczej do organów gminy,
5. Projekt ustawy o przywróceniu Święta Narodowego 3 Maja,
6. Projekt ustawy o naprawieniu szkód wynikłych wskutek wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
7. Projekt ustawy o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych,
8. Projekt ustawy o usprawnieniu realizacji zobowiązań pieniężnych,
9. Projekt ustawy o zwrocie mienia przejętego na własność państwa na podstawie przepisów o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym,
10. Projekt ustawy w sprawie ustanowienia Krzyża za Wojnę 1918-1921,
11. Projekt ustawy o zwrocie aptek przejętych na własność państwa,
12. Projekt ustawy o organizacjach pracodawców,
13. Projekt ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych,
14. Projekt ustawy o zmianie ustawy o działalności gospodarczej z udziałem podmiotów zagranicznych,
15. Projekt ustawy o zmianie ustawy o rozwoju systemu oświaty i wychowania,
16. Projekt ustawy o ochronie prawnej dziecka poczętego,
17. Projekt ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz z powodu naruszenia praw człowieka,
18. Projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo spółdzielcze,
19. Projekt ustawy - Ordynacja wyborcza do Senatu RP,
20. Projekt ustawy o zakładach opieki zdrowotnej,
21. Projekt ustawy o referendum gminnym,
22. Projekt ustawy o uchyleniu ustawy o Narodowej Radzie Kultury,
23. Projekt ustawy o zmianie ustawy o społeczno-zawodowych organizacjach rolników oraz ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych,
24. Projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych i ustawy o podatku rolnym,
25. Projekt ustawy o instytutach naukowych,
26. Projekt ustawy o zmianie ustawy o samorządzie terytorialnym,
27. Projekt ustawy o przeciwdziałaniu ujemnym skutkom używania tytoniu.

II kadencja

1. Projekt ustawy o zmianie ustawy o samorządzie terytorialnym,
2. Projekt ustawy o regionalnych izbach obrachunkowych,
3. Projekt ustawy o ściganiu zbrodni stalinowskich a także innych przestępstw przeciwko życiu, zdrowiu i wolności człowieka oraz wymiarowi sprawiedliwości nie ściganych z przyczyn politycznych w latach 1944-1989,
4. Projekt ustawy o przeciwdziałaniu szkodliwości używania tytoniu,
5. Projekt ustawy o warunkach wstępnych zajmowania niektórych stanowisk w Rzeczypospolitej Polskiej,
6. Projekt ustawy zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,
7. Projekt ustawy o instytutach naukowych,
8. Projekt ustawy o zmianie ustawy o zmianach w organizacji i działalności spółdzielczości,
9. Projekt ustawy o samorządzie gospodarczym.

III kadencja

1. Projekt ustawy o zmianie ustawy - Ordynacja wyborcza do senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
3. Projekt ustawy o Zakładzie Narodowym imienia Ossolińskich,
4. Projekt ustawy o zmianie ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu,
5. Projekt ustawy o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych,
6. Projekt ustawy konstytucyjnej zmieniającej ustawę konstytucyjną o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym,
7. Projekt ustawy o zmianie ustawy o działalności gospodarczej,
8. Projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku rolnym,
9. Projekt ustawy o zmianie ustawy - kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw,
10. Projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska,
11. Projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
12. Projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
13. Projekt ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
14. Projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,
15. Projekt ustawy o Narodowym Funduszu Pomocy Kobiecie Ciężarnej,
16. Projekt ustawy o zmianie ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców,
17. Projekt ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka,
18. Projekt ustawy o zmianie ustawy o działalności ubezpieczeniowej,

19. Projekt ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym dzieciom-ofiarom wojny 1939-1945.

IV kadencja

1. Projekt ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,
2. Projekt ustawy o zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne oraz o zmianie innych ustaw,
3. Projekt ustawy o świadczeniu pieniężnym dla małoletnich ofiar wojny 1939-1945,
4. Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks pracy,
5. Projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej,
6. Projekt ustawy o zmianie ustawy o kulturze fizycznej,
7. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz o zmianie niektórych innych ustaw,
8. Projekt ustawy o mieniu Funduszu Wczasów Pracowniczych,
9. Projekt ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o pracownikach samorządowych, ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, ustawy o samorządzie województwa i ustawy o samorządzie powiatowym,
10. Projekt ustawy o obywatelstwie polskim,
11. Projekt ustawy o Karcie Polaka i trybie stwierdzania przynależności do Narodu Polskiego osób polskiego pochodzenia lub narodowości polskiej,
12. Projekt ustawy o repatriacji,
13. Projekt ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji,
14. Projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych oraz okresu powojennego,
15. Projekt ustawy o Funduszu Obrony Niepodległości,
16. Projekt ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Lista ustaw odrzuconych przez Senat RP

I kadencja

1. Ustawa o ochronie mienia ogólnonarodowego w procesie przekształceń form własności,
2. Ustawa o zmianie ustawy karnej skarbowej,
3. Ustawa o zmianie ustawy o podatku wyrównawczym,
4. Ustawa o przekazaniu elektroenergetycznych sieci przesyłowych,
5. Ustawa o działalności gospodarczej gmin,
6. Ustawa o radiofonii i telewizji.

II kadencja

1. Ustawa o zmianie ustawy o oprocentowaniu kapitału w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa,
2. Ustawa o zmianie ustawy o uporządkowaniu stosunków kredytowych,
3. Ustawa o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (1),
4. Ustawa o zmianie Konstytucji RP,
5. Ustawa o zmianie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych,
6. Ustawa o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (2),
7. Ustawa o zmianie ustawy – Prawo celne.

III kadencja

1. Ustawa o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych,
2. Ustawa o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej,
3. Zmieniającą ustawę o zmianie niektórych warunków przygotowania inwestycji budownictwa mieszkaniowego w latach 1991-1995 oraz o zmianie niektórych ustaw,
4. Ustawa o zmianie ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców,
5. Ustawa o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie niektórych innych ustaw,
6. Ustawa o zawodzie lekarza,
7. Ustawa o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych,
8. Ustawa o zmianie ustaw Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego,
9. Ustawa o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych,
10. Ustawa o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw,
11. Ustawa o zmianie ustawy o systemie oświaty.

IV kadencja

1. Ustawa o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych,
2. Ustawa o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
3. Ustawa o zmianie ustawy o ustanowieniu Warszawskiego Krzyża Powstańczego.

6. Wykaz uchwał okolicznościowych i problemowych oraz oświadczeń podjętych przez Senat RP w latach 1989 – 1999

I kadencja

1. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 29 lipca 1989 r. w sprawie samorządu terytorialnego,
2. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 1 sierpnia 1989 r. w sprawie ochrony zdrowia,
3. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 1 sierpnia 1989 r. w sprawie rolnictwa i gospodarki żywnościowej,
4. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 1 sierpnia 1989 r. w sprawie decyzji Rządu o cenach żywności,
5. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 1 grudnia 1989 r. w sprawie uregulowania uprawnień byłych żołnierzy formacji niepodległościowych oraz ofiar terroru hitlerowskiego i stalinowskiego,
6. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 8 grudnia 1989 r. o stanowisku Senatu w sprawie stanu i kierunku zmian systemu edukacji narodowej,
7. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 30 grudnia 1989 r.
Apel do Polonii świata,
8. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 30 grudnia 1989 r. w sprawie spółek prawa handlowego z udziałem przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni i ich związków, instytucji i urzędów bądź osób zajmujących kierownicze stanowiska w tych jednostkach,
9. Uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 30 grudnia 1989 r. w sprawie tzw. małej prywatyzacji,
10. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 stycznia 1990 r. w sprawie założeń polityki rolnej na rok 1990,
11. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 stycznia 1990 r. o stanowisku Senatu w sprawie wykonania przepisów ustawy o zmianach w organizacji i działalności spółdzielczości,
12. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 marca 1990 r. w sprawie dalszych prac nad systemem ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i ich rodzin,
13. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 marca 1990 r. w sprawie Litwy,
14. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 marca 1990 r. w sprawie wykonania ustawy o likwidacji Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch”,
15. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 kwietnia 1990 r. w sprawie kierunków dalszych prac legislacyjnych nad ustawą – Prawo prasowe,
16. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie zagospodarowania budynków po byłej PZPR,
17. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie dalszych prac dotyczących reformy organów ochrony porządku publicznego,
18. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie Katynia,

19. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie poparcia inicjatywy Społecznego Komitetu Realizacji Filmu Fabularnego o Tragedii w Kopalni „Wujek” w Katowicach,
20. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 czerwca 1990 r. w sprawie działań zmierzających do zabezpieczenia interesów Państwa w zakresie dotyczącym państwowego majątku Kombinatu Rolno – Przemysłowego „Igloopol” przekazanego Zjednoczonym Zakładom Rolnym, Przemysłowym i Handlowym „Igloopol”, spółka akcyjna w Dębicy,
21. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 lipca 1990 r. w sprawie wyprzedaży niektórych obiektów mienia państwowego,
22. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 lipca 1990 r. w sprawie zajęć w Albanii,
23. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 lipca 1990 r. w sprawie prywatyzacji gospodarki narodowej,
24. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 lipca 1990 r. Do Narodu Ukraińskiego z okazji proklamowania suwerenności państwowej Ukrainy,
25. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 lipca 1990 r. w sprawie funkcjonowania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
26. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 sierpnia 1990 r. Do Narodu Białoruskiego z okazji proklamowania suwerenności państwowej Białorusi,
27. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 sierpnia 1990 r. w sprawie akcji „Wisła”,
28. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 września 1990 r. w sprawie rolnictwa,
29. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 września 1990 r. w sprawie polityki wschodniej Rzeczypospolitej Polskiej,
30. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 września 1990 r. w sprawie ordynacji wyborczej do Senatu,
31. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 września 1990 r. w sprawie troski o poczęte dzieci i przeciwdziałania sztucznym poronieniom,
32. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 września 1990 r.,
(uchwała wydana w związku ze zjednoczeniem Niemiec)
33. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. w sprawie wprowadzenia kategorii dotowanego paliwa rolniczego,
34. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. w sprawie sytuacji w górnictwie,
35. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 grudnia 1990 r.,
(uchwała związana z ustawą o kombatantach i osobach represjonowanych)
36. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 grudnia 1990 r. w sprawie sytuacji prawnej przedsiębiorstw państwowych,
37. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 grudnia 1990 r. w sprawie górnictwa,
38. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 lutego 1991 r. w sprawie agresji Iraku wobec ludności państwa Izrael,
39. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 lutego 1991 r. w sprawie zagrożeń przemian gospodarczych i ustrojowych,

40. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 marca 1991 r. w sprawie udziału parlamentarzystów polskich w Zgromadzeniu Północnoatlantyckim w charakterze delegacji stowarzyszonej,
41. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 kwietnia 1991 r.,
(uchwała towarzysząca inicjatywie Senatu związanej z reformą systemu ochrony zdrowia)
42. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 kwietnia 1991 r.,
(uchwała w obronie narodu kurdyjskiego)
43. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 kwietnia 1991 r. w sprawie samorządu terytorialnego,
44. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 kwietnia 1991 r.,
(uchwała dotycząca prawa rolników indywidualnych do swobodnego wykonywania praw związkowych)
45. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 1991 r. w sprawie ochrony środowiska,
46. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 czerwca 1991 r.,
(uchwała zapowiadająca podjęcie inicjatywy dotyczącej reformy prawa o związkach zawodowych i organizacjach rolniczych)
47. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 lipca 1991 r.,
(uchwała dotycząca konsekwencji znowelizowania ustawy – Prawo celne)
48. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 lipca 1991 r.,
(uchwała dotycząca polityki rodzinnej rządu)
49. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 lipca 1991 r.,
(uchwała dotycząca lustracji osób kandydujących do Sejmu i Senatu)
50. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 sierpnia 1991 r. w sprawie górnictwa węgla kamiennego,
51. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 sierpnia 1991 r. w sprawie polityki rolnej w 1992 r.,
52. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 sierpnia 1991 r. w sprawie aktualnej sytuacji w rolnictwie ze szczególnym uwzględnieniem organizacji i finansowania przeprowadzania skupu płodów rolnych ze zbiorów 1991 r.,
53. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 sierpnia 1991 r.,
(uchwała związana z sytuacją kryzysową budżetu państwa)
54. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 sierpnia 1991 r.,
(uchwała wyrażająca zaufanie dla rządu w związku z kryzysem budżetowym)
55. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 sierpnia 1991 r. w sprawie wydarzeń moskiewskich w dniach 19-20 sierpnia 1991 r.,
56. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 sierpnia 1991 r. w sprawie ogłoszenia niepodległości Ukrainy,
57. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 sierpnia 1991 r. w sprawie niepodległości Estonii, Litwy i Łotwy,

58. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 sierpnia 1991 r. w sprawie ogłoszenia niepodległości Białorusi,
59. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 października 1991 r. w sprawie uznania dzieła Fryderyka Chopina za dziedzictwo Narodu,
60. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 października 1991 r. w sprawie polityki Państwa w dziedzinie ubezpieczeń emerytalno-rentowych,
61. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 października 1991 r. w sprawie uregulowania praw majątkowych kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej,
62. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 października 1991 r. w sprawie zasiłków rodzinnych,
63. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 października 1991 r. w sprawie Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisanego w Bonn dnia 17 czerwca 1991 r., oraz Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy, podpisanego w Warszawie dnia 14 listopada 1990 r.,
64. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 października 1991 r. w sprawie Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy, podpisanego w Warszawie dnia 14 listopada 1990 r.,
65. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1991 r. w sprawie projektu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
66. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1991 r. w sprawie działalności ustawodawczej parlamentu w latach 1989 – 1991.

Oświadczenia

1. Oświadczenie Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 11 sierpnia 1989 r. w dwudziestą pierwszą rocznicę interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowackiej Republice Socjalistycznej,
2. Oświadczenie Prezydium Senatu z dnia 21 sierpnia 1989 r. w sprawie profanacji grobów żołnierzy radzieckich,
3. Oświadczenie Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 30 sierpnia 1989 r. w sprawie uczczenia pamięci żołnierzy i pracowników Polskiego Państwa Podziemnego 1939 – 1945 i zadośćuczynienia dla nich za prześladowania, którym byli poddani w okresie powojennym,
4. Oświadczenie Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 30 sierpnia 1989 r. w pięćdziesiątą rocznicę wybuchu II wojny światowej,
5. Oświadczenie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 marca 1990 r.,
(oświadczenie wydane w rocznicę wydarzeń marca 1968 r.).
6. Oświadczenie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 marca 1990 r. w sprawie upamiętnienia protestów społecznych,
7. Oświadczenie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 stycznia 1991 r. w sprawie sytuacji na Litwie.

II Kadencja

1. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 grudnia 1991 r. w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Rady Europy,
2. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 grudnia 1991 r. w stulecie urodzin Edwarda Raczyńskiego,
3. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 czerwca 1992 r. w sprawie procesu ujawniania byłych współpracowników SB i UB,
4. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 czerwca 1992 r. w sprawie polskiej polityki europejskiej,
5. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 września 1992 r. w sprawie łagodzenia skutków suszy w 1992 r,
6. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 marca 1993 r. w sprawie przyspieszenia budowy autostrad w Polsce,

Oświadczenia

1. Oświadczenie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 listopada 1992 r. o zbrodni katyńskiej.

III kadencja

1. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 kwietnia 1994 r. w sprawie aktualnej sytuacji w kraju,
2. ~~Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 października 1994 r. w sprawie sytuacji finansowej oświaty,~~
3. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 listopada 1994 r. w sprawie polityki ekologicznej państwa,
4. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 grudnia 1994 r. w sprawie uczczenia pamięci generała Stanisława Maczka,
5. Stanowisko Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 lutego 1995 r. w sprawie aktualnej sytuacji w kraju,
6. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 1995 r. w sprawie ochrony środowiska przyrodniczego w związku z Europejskim Rokiem Ochrony Przyrody,
7. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 maja 1995 r. w sprawie uczczenia pamięci generała Jerzego Aleksandra Zawiszy,
8. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 maja 1995 r. w sprawie piątej rocznicy odrodzenia samorządu terytorialnego,
9. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 czerwca 1995 r. w sprawie stworzenia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych systemu dożywiania dzieci,
10. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 marca 1997 r. w sprawie więzi Polaków i Poloni z Macierzą,
11. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 maja 1997 r. w sprawie polskiej polityki handlu zagranicznego,

12. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 czerwca 1997 r. w sprawie obrońców Poczty Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku, rozstrzelanych w dniu 5 października 1939 r. w Gdańsku,
13. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 czerwca 1997 r. w sprawie stanu zdrowia Narodu Polskiego,
14. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 czerwca 1997 r. w sprawie jubileuszu dwóchsetnej rocznicy Mazurka Dąbrowskiego,
15. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 czerwca 1997 r. w sprawie pomocy materialnej dla uczącej się młodzieży,
16. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 sierpnia 1997 r. w sprawie edukacji kulturalnej, dziedzictwa kulturowego w regionie oraz promocji i rozwoju uzdolnień młodego pokolenia Polaków,

IV Kadencja

1. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 grudnia 1997 r. w sprawie obchodów 50 rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka,
2. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 grudnia 1997 r. w sprawie utworzenia Polskiej Grupy Unii Międzyparlamentarnej,
3. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 kwietnia 1998 r. o ciągłości prawnej między II a III Rzeczpospolitą Polską,
4. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 kwietnia 1998 r. w sprawie zadań stojących przed Polską w związku z rozpoczynającymi się negocjacjami o członkostwo w Unii Europejskiej,
5. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 czerwca 1998 r. w sprawie budowy Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie,
6. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 lutego 1999 r. w sprawie ratyfikacji przez Polskę Traktatu Północnoatlantyckiego,

7. Liczba posiedzeń komisji senackich

Nazwa Komisji	Liczba posiedzeń			
	I kadencja	II kadencja	III kadencja	IV kadencja*
Gospodarki Narodowej	94	93	255	88
Podkomisja ds. Polityki Regionalnej	-	-	4	-
Inicjatyw i Prac Ustawodawczych od IV kad. Ustawodawcza	155	170	579	103
Kultury, Środków Przekazu, Nauki i Edukacji Narodowej	55	28	-	-
Kultury, Środków Przekazu, Wychowania Fizycznego i Sportu	-	-	90	-
Kultury i Środków Przekazu	-	-	-	31
Konstytucyjna	90	24	-	-
Nauki i Edukacji Narodowej	-	-	112	27
Ochrony Środowiska	47	29	136	40
Podzespół Ochrony Środowiska	7			
Polityki Społecznej i Zdrowia od IV kad. Rodziny i Polityki Społecznej	102	67	231	74
Zdrowia, Kultury Fizycznej i Sportu	-	-	-	45
Praw Człowieka i Praworządności	82	66	282	84
Regulaminowa i Spraw Senatorskich	47	49	100	32
Rolnictwa	55	61	152	41
od IV kad. Rolnictwa i Rozwoju Wsi				
Podzespół ds. Rolnictwa	4			
Samorządu Terytorialnego i Administracji Państw. od I kad. Samorządu Terytorialnego	71	46	266	60
Spraw Emigracji i Polaków za Granicą	13	18	93	37
Spraw Zagranicznych	39	26	106**	
Podkomisja do Spraw Integracji Europejskiej			7	
Spraw Zagranicznych i Integracji Europejskiej				49
Obrony Narodowej	8	31	103	36
Ustawodawstwa Gospodarczego	8	-	-	-
Nadzwyczajna ds. Górnictwa	6	1	-	-
Nadzwyczajna do Spraw Integracji Europejskiej	-	4	-	-
Nadzwyczajna do rozp. ustawy o ratyfikacji Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi a Rzeczpospolitą Polską	-	21	-	-
Nadzwyczajna do spraw inicjatywy ustawodawczej w sprawie zmiany przepisów o obywatelstwie polskim	-	-	3	-
Nadzwyczajna do rozp. sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej z wyborów do Senatu	-	2	-	-
Ogółem	883	736	2519	747

*stan na dzień 18.06.1999 r.

**W III kadencji od 20.05.95 r. - K. Spraw Zagranicznych i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych

8. Konferencje i seminaria

Z inicjatywy marszałków Senatu RP, komisji lub senatorów w minionym dziesięcioleciu były organizowane seminaria i konferencje. Zakres tematyczny tych spotkań był dość szeroki, choć dominowały w nich przede wszystkim zagadnienia dotyczące reform przeprowadzanych w kraju, reprivatyzacji i prywatyzacji, rolnictwa, sprawy młodzieży, ochrony zdrowia, ochrony środowiska. Konferencje i seminaria organizowano w związku z toczącymi się w Sejmie pracami nad projektami ustaw, np. ustawy o narkomanii i ochronie zdrowia psychicznego.

W seminariach i konferencjach uczestniczyli parlamentarzyści, w tym przede wszystkim senatorowie oraz goście zagraniczni, przedstawiciele rządu, organizacji rządowych i pozarządowych, przedstawiciele związków zawodowych, instytutów naukowych, stowarzyszeń a także dziennikarze. Na każde spotkanie przygotowywano materiały dla uczestników. Z części posiedzeń sporządzono stenogramy.

Wykaz konferencji i seminariów zorganizowanych i współorganizowanych przez Kancelarię Senatu RP od roku 1989 do roku 1999

23-24.VI.1990 r.

„Radykalne zmiany ekonomiczne jako wyzwanie dla przedsiębiorstw i przedstawicielstw pracowniczych” – konferencja

30.V.-2.VI.1990 r.

„The Transition to Democracy in Contemporary Europe” – konferencja
(*„Powrót do demokracji we współczesnej Europie”*)

22.IV.1992 r.

„Reprivatyzacja ziemi” – seminarium

29-30.IX.1992 r.

„Samorząd terytorialny w Polsce” – seminarium

27- 28.X.1992 r.

„Reforma ubezpieczeń społecznych w Polsce” – seminarium

2.XII.1992 r.

„Aktywizacja środowisk młodzieżowych” – seminarium

22-23.II.1993 r.

„Instytucja prezydenta we współczesnym świecie” – konferencja

11-13.X.1993 r.

„Konferencja ECPRD-Working Party on Information and Communications Technology”
(*„Sesja robocza poświęcona technologiom informacyjnym i komunikacyjnym”*)

26-27.IV.1994 r.

„Zagadnienia dwuizbowości w europejskich systemach parlamentarnych” – seminarium

20-22.VI.1994 r.

„Information Technology in Parliaments” – konferencja

(„*Technologie informacyjne w parlamencie*”)

29.VI.1994 r.

„Konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą” – seminarium

5.IX.1994 r.

„Prawa pacjenta w ustawie psychiatrycznej” – seminarium

12.X.1994 r.

„Spłaty kredytów mieszkaniowych” – seminarium

19.X.1994 r.

„Reforma administracji publicznej” – seminarium

22.X.1994 r.

„Konferencja regionalna Sekretarzy Generalnych Parlamentów Europy Centralnej i Wschodniej”

19-20.XI.1994 r.

„Kobiety w rodzinie i w życiu publicznym” – konferencja

29.XI.1994 r.

„Senat – Izba Samorządowa” – seminarium

23.I.1995 r.

„Transplantacja – problemy etyczno-prawne” – seminarium

14.III.1995 r.

„Wolny rynek mediów a wychowanie” – seminarium

26.IV.1995 r.

„Europejski Rok Ochrony Przyrody 1995” – konferencja

5-6.VI.1995 r.

„Polska w Europie XXI wieku: wymiar regionalny i transgraniczny” – konferencja

12.VI.1995 r.

„Budowa Społeczeństwa Obywatelskiego – rola organizacji pozarządowych w Polsce” – seminarium.

26.VI.1995 r.

„Raport o rozwoju społecznym – Polska 1995” – seminarium

27.VI.1995 r.

„Kobieta w konstytucji” – konferencja

30.VI.1995 r.

„Człowiek niepełnosprawny w polskim systemie prawnym” – seminarium

24.X.1995 r.

„Europejskie prawo konsumenckie” – seminarium

7.XI.1995 r.

„Sens, istota i granice lobbyingu” – seminarium

8-9.I.1996 r.

„Polska grupa etniczna w Niemczech” – konferencja

10.IV.1996 r.

„Rola i zadania doradztwa rolniczego w procesach modernizacji i integracji rolnictwa polskiego z Unią Europejską” – seminarium

20.VI.1996 r.

„Podmiotowość dziecka w prawie polskim. Fikcja czy rzeczywistość” – konferencja

27-28.V.1996 r.

„Ziemia domem człowieka – globalne i uniwersalne problemy ekologii a teoria i praktyka ochrony środowiska” – konferencja

1.VI.1996 r.

„Sytuacja dziecka i oświaty na wsi w aspekcie przyjęcia szkół przez gminy” – konferencja

8.VI.1996 r.

„Karać czy nie karać za posiadanie narkotyków” – konferencja

4.IX.1996 r.

„II Światowy Zjazd Polaków Ewangelików” – konferencja

23.IX.1996 r.

„I Krajowa Konferencja Samorządów Uczniowskich” – konferencja

24.IX.1996 r.

„Habitat a rozwój społeczny Polska 1996” – seminarium

15.X.1996 r.

„Rozwój spółdzielczości wiejskiej i grup producenckich w warunkach wolnego rynku” – konferencja

21.X.1996 r.

„Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Podstawowe problemy i wyzwania” – konferencja

22.X.1996 r.

„Teraz Wisła drogą w XXI wiek” – konferencja

21-23.XI.1996 r.

„Równość na rynku pracy oraz godzenie życia rodzinnego z pracą zawodową” – konferencja

26.XI.1996 r.

„Nowe prawo energetyczne – zagrożenia i szanse” – seminarium

„Optymalizacja układu administracyjno-terytorialnego kraju” – seminarium

21.I.1997 r.

„Udział organizacji społecznych i gospodarczych w procesie legislacyjnym” – konferencja

3.III.1998 r.

„Przywrócenie ciągłości prawnej między III Rzeczpospolitą Polską i II Rzeczpospolitą Polską” – konferencja

4-5.III.1997 r.

„Problematyka Polonii i Polaków na świecie” – konferencja

8.III.1997 r.

„Kobiety w Polsce demokratycznej” – konferencja

18.III.1998 r.

„Reforma administracji publicznej w Polsce” – konferencja

11-12.IV.1997 r.

„Dwustopniowy podział terytorialny kraju w aspekcie przestrzenno-społecznym” – seminarium

21.IV.1997 r.

„Powstrzymać regres człowieczeństwa” – konferencja

21.IV.1998 r.

„Sytuacja kultury polskiej w okresie transformacji ustrojowej” – konferencja

5.V.1998 r.

„Rozwiązania prawne problemu pornografii w nowym Kodeksie karnym a ochrona rodziny i społeczeństwa przed jej wpływem” – konferencja

9.VI.1998 r.

„Reprywatyzacja w systemie prawa” – konferencja

13.X.1998 r.

„Dialog Euro-Atlantycki w projektach parlamentarnych” - konferencja

23.II.1999 r.

„Rola prywatyzacji bezpośredniej w procesie transformacji własnościowej polskiej gospodarki” – konferencja

23.III.1999 r.

„Rynki hurtowe, grupy producenckie – idea i praktyka” – konferencja

25.III.1999 r.

„O nową kulturę życia ludzkiego. Obrona życia ludzkiego w Polsce – bilans dokonań u progu trzeciego tysiąclecia” – konferencja

25.V.1999 r.

„Polityka transportowa kraju” – seminarium

21.VI.1999 r.

„System urzędów pracy w okresie reformy administracji państwowej” - seminarium

UZUPEŁNIENIE DO *WYBRANYCH DANYCH O PRACY SENATU RP 1989-1999*

Wykaz konferencji i seminariów zorganizowanych i współorganizowanych przez Kancelarię Senatu RP 1989-1999 należy uzupełnić o:

14-16.X.1998 r.

„III Międzynarodowa konferencja praw człowieka”

25.V.1999 r.

„Polska kultura emigracyjna i dziedzictwo narodowe za granicą” – konferencja

28. VI. 1999 r.

„Pokolenie młodych Polaków u progu trzeciego tysiąclecia” - konferencja

9. Współpraca międzynarodowa Senatu RP (w okresie 1989-1999)

Wyszczególnienie	I kadencja (VII.89 r.- X.91 r.)		II kadencja (XI.91 r. – V.93 r.)		III kadencja (X.93 r. – X.97 r.)				IV kadencja (X.97 r. – 24.VI.99 r.)			Razem			
	1989	1990	1991	1991	1992	1993	1993	1994	1995	1996	1997		1997	1998	1999
Przyjazdy delegacji oraz parlamentarne wizyty indywidualne	14	33	54	3	54	29	9	57	36	82	54	7	58	37	527
Wyjazdy delegacji Senatu Oraz parlamentarne wyjazdy indywidualne	13	85	135	8	90	43	20	126	144	122	86	6	142	79	1099

CZEŚĆ II

Przykłady legislacyjnej działalności Senatu RP

Przykłady legislacyjnej działalności Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Mimo obowiązywania w ciągu ostatnich 10 lat trzech ustaw konstytucyjnych: Konstytucji PRL z dnia 22 lipca 1952 r., tzw. Małej Konstytucji z dnia 17 października 1992 r. i Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. oraz pomimo dokonywania w dwóch pierwszych aktach wielu zmian, zasadnicza rola Senatu w procesie ustawodawczym pozostawała od początku istnienia drugiej Izby do dziś niezmienna. Senat przede wszystkim rozpatrywał ustawy uchwalone przez Sejm oraz, w dużo mniejszym zakresie, przedkładał Sejmowi projekty ustaw stanowiące inicjatywę ustawodawczą Senatu. Po rozpatrzeniu ustawy uchwalonej przez Sejm, Senat mógł zaproponować przyjęcie ustawy bez poprawek (brak zastrzeżeń do ustawy), wniesienie do niej poprawek (określonych zmian) albo jej odrzucenie w całości. Uchwałę Senatu odrzucającą ustawę albo poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu uważało się za przyjętą, jeżeli Sejm jej nie odrzucił bezwzględną większością głosów. Przed wejściem w życie Małej Konstytucji propozycje Senatu do ustaw uchwalonych przez Sejm mogły być przyjęte przez Sejm zwykłą większością głosów albo odrzucone większością 2/3 głosów - co doprowadziło kilka razy do tzw. pata legislacyjnego. Wtedy też Senat miał prawo wstępnego opiniowania projektu budżetu i planów finansowych państwa.

Omawiając działalność legislacyjną Senatu należy podkreślić szczególnie istotne dokonania Senatu pierwszej kadencji (1989-1991) o charakterze ustrojowym, a mianowicie przygotowanie przez Komisję Konstytucyjną Senatu projektu Konstytucji, który był brany pod uwagę przez Komisję Konstytucyjną Zgromadzenia Narodowego pracującą nad treścią Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej w dniu 2 kwietnia 1997 r. W Senacie pierwszej kadencji powstały także projekty ustaw przywracające w Polsce autentyczny samorząd terytorialny na poziomie gmin. Ustawy zostały przyjęte przez Sejm i umożliwiły przeprowadzenie pierwszych wyborów do rad gmin w dniu 27 maja 1990 r.

Poniżej przedstawione zostaną przykłady poprawek do ustaw oraz uchwał Senatu odrzucających ustawę, których Sejm nie odrzucił i które w związku z tym miały charakter trwałych działań legislacyjnych Senatu. W dalszej kolejności zostaną omówione niektóre inicjatywy ustawodawcze Senatu, które zostały rozpatrzone przez Sejm i po przejściu całej procedury legislacyjnej stały się obowiązującym prawem.

Niniejsze opracowanie ma jedynie na celu wskazanie wybranych przykładów, nie stanowi wyczerpującego omówienia działalności legislacyjnej Senatu. Spośród poprawek do ustaw skoncentrowano się jedynie na zmianach merytorycznych zaproponowanych przez Senat, pomijając ogromną liczbę wniesionych przez Senat poprawek dostosowujących rozpatrywane ustawy do innych przepisów czy naprawiających błędy legislacyjne - poprawek których znaczenia w stosowaniu prawa nie należy lekceważyć.

I. POPRAWKI

W uchwale z dnia 18 kwietnia 1991 r. Senat zaproponował poprawki do ustawy o **zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej** skreślające większość przepisów Konstytucji o charakterze ideologicznym, będących reliktem ustroju socjalistycznego. Skreślono na przykład w całości przepis art. 58 mówiący o tym, iż "sądy stoją na straży ustroju Rzeczypospolitej Polskiej, ochraniają zdobycze polskiego ludu pracującego, strzegą praworządności ludowej, własności społecznej i praw obywateli, karzą przestępców". Sejm przyjął część poprawek Senatu w dniu 19 kwietnia 1991 r.

W uchwale z dnia 19 listopada 1992 r. Senat zajął stanowisko w sprawie **ustawy o radiofonii i telewizji**. Senat zaproponował ponad dwadzieścia poprawek, z których część została przyjęta przez Sejm w dniu 29 grudnia 1992 r. Wśród przyjętych przez Senat i Sejm poprawek istotne znaczenie miało zobowiązanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji do składania corocznych sprawozdań ze swej działalności (a nie tylko informacji). Sejmowi, Senatowi i Prezydentowi Rzeczypospolitej. Organy te sprawowałyby kontrolę nad Krajową Radą poprzez możliwość przyjęcia lub odrzucenia jej sprawozdania. Skutkiem odrzucenia sprawozdania przez Sejm i Senat byłoby wygaśnięcie kadencji wszystkich członków Krajowej Rady, przy czym wygaśnięcie to byłoby skuteczne w wypadku potwierdzenia go przez Prezydenta. Senat uznał, a Sejm podzielił stanowisko, że audycje rozpowszechniane zarówno przez nadawców prywatnych, jak i publicznych a także programy publicznej radiofonii i telewizji powinny szanować uczucia religijne odbiorców, a zwłaszcza respektować chrześcijański system wartości.

W uchwale z dnia 28 października 1994 r. Senat wprowadził pięć poprawek do **ustawy o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw**. Sejm w dniu 16 listopada 1994 r. przyjął wszystkie poprawki Senatowi, a wśród nich poprawkę przywracającą (w stosunku do ustawy uchwalonej pierwotnie przez Sejm) podatnikom podatku dochodowego od osób fizycznych możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania wydatków na kształcenie dzieci w podstawowych, zawodowych i średnich szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. Senat ocenił pozytywnie stworzenie przez tę ustawę możliwości odliczenia od dochodu poniesionych przez podatnika wydatków na dojazd dzieci do szkół, uznał przy tym za konieczne utrzymanie ulgi na kształcenie dzieci, co przyczyni się do rozwoju szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. W obecnym stanie prawnym część poniesionych wydatków z tych tytułów może być odliczona od podatku.

Spośród dwudziestu pięciu poprawek zaproponowanych przez Senat w uchwale z dnia 14 listopada 1996 r. do **ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych** warto przypomnieć poprawkę dającą możliwość odliczania od podatku części wydatków na odpłatne kształcenie w szkołach wyższych. Prawo do takich odliczeń Senat dał nie tylko kształcącemu się podatnikowi, ale także podatnikowi, na którego utrzymaniu pozostaje osoba kształcąca się, jeżeli nie uzyskuje ona dochodów. Poprawkę tę oraz dwadzieścia trzy inne Sejm przyjął w dniu 21 listopada 1996 r.

Po rozpatrzeniu **ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw**, dokonującej zasadniczych zmian w prawie pracy, Senat w uchwale z dnia 28 grudnia 1995 r. zaproponował między innymi zrównanie sytuacji prawnej pracowników (kobiet i mężczyzn) wychowujących dziecko w wieku do 4 lat - w zakresie:

- wymiaru czasu pracy takich pracowników (maksymalnie 8 godzin na dobę),
- zakazu zatrudnienia pracownika bez jego zgody w godzinach nadliczbowych i w porze nocnej oraz delegowania poza stałe miejsce pracy,
- prawa do urlopu wychowawczego
- prawa do zwolnienia od pracy na 2 dni w ciągu roku (tzw. opieka nad dzieckiem); to uprawnienie dotyczy pracowników wychowujących dziecko w wieku do 14 lat.

Jeżeli oboje rodzice lub opiekunowie są zatrudnieni, z uprawnień wyżej przedstawionych może korzystać tylko jedno z nich.

W dniu 2 lutego 1996 r. Sejm przyjął tę poprawkę i dwadzieścia innych do ustawy nowelizującej Kodeks pracy.

W dniu 26 kwietnia 1997 r. Senat podjął uchwały o wniesieniu poprawek do:

- ustawy - **Kodeks karny,**
- ustawy - **Przepisy wprowadzające Kodeks karny,**
- ustawy - **Kodeks postępowania karnego,**
- ustawy - **Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego,**
- ustawy - **Kodeks karny wykonawczy.**

Akceptując zasady, które legły u podstaw uchwalonych kodyfikacji, Senat postanowił wprowadzić do nich szereg poprawek.

Wśród przyjętych przez Senat i zaakceptowanych później przez Sejm poprawek do nowego Kodeksu karnego znalazły się między innymi następujące propozycje.

Z zadowoleniem Senat przyjął fakt istnienia w nowym Kodeksie podstaw do stosowania mediacji pomiędzy sprawcą a ofiarą przestępstwa jako alternatywnego środka reagowania na przestępstwo. Mediacja jako dobrowolne porozumienie się, w obecności osoby neutralnej, sprawcy i ofiary przestępstwa w kwestii zadośćuczynienia skutkom przestępstwa, pozwala osiągnąć wiele korzyści. Zapewnia pokrzywdzonemu i sprawcy możliwość bezpośredniego wpływu na sprawę, daje szansę rozwiązania zaistniałego konfliktu, pozwala na odreagowanie emocji, daje komfort psychiczny związany z przebaczeniem. Mediacja ma także charakter wychowawczy, daje sprawcy szansę zrozumienia skutków czynu oraz możliwość ich zniwelowania. Biorąc powyższe pod uwagę oraz to, iż wyniki badań, przeprowadzonych na zlecenie senackiej Komisji Praw Człowieka i Praworządności, potwierdziły wysoki stopień poparcia dla idei mediacji, Senat rozszerzył sędziowski wymiar kary o pozytywne wyniki mediacji oraz dopisał do katalogu okoliczności powodujących podjęcie warunkowo umorzonego postępowania - okoliczność niewykonania zawartej ugody.

W czasie prac w Senacie nad Kodeksem karnym wielokrotnie pojawił się zarzut zbytnej liberalizacji prawa karnego. Minimalizacja konsekwencji prawno-karnych, zdaniem Senatu, jest nie do przyjęcia w czasie gwałtownego wzrostu przestępczości. Dlatego Senat zaproponował szereg poprawek zaostrzających odpowiedzialność karną. Dotyczy to:

- podwyższenia dolnej granicy sankcji za popełnienie niektórych zbrodni do wysokości przewidzianej za popełnienie zabójstwa ze szczególnym okrucieństwem,
- zakwalifikowaniu przestępstwa handlu ludźmi jako zbrodni,
- wprowadzenia obligatoryjności orzekania przepadku przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z popełnienia przestępstwa "prania brudnych pieniędzy".

Ważne zmiany wniósł Senat, a później Sejm, do przepisu Kodeksu postępowania karnego dotyczącego zwalniania niektórych grup zawodowych z obowiązku zachowania tajemnicy. Zdaniem Senatu wprowadzenie tych zmian usunie niespójność istniejącą pomiędzy przepisami uchwalonego przez Sejm Kodeksu a przepisami prawa prasowego. W myśl poprawki Senatu przesłuchanie osób zobowiązanych do zachowania tajemnicy adwokackiej, lekarskiej, dziennikarskiej co do faktów objętych tajemnicą, może mieć miejsce tylko wtedy, gdy okoliczności nie mogą być ustalone na podstawie innego dowodu, niż dowód z przesłuchania tych osób. Zwolnienie dziennikarza od obowiązku zachowania tajemnicy nie może dotyczyć danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również identyfikację osób udzielających informacji opublikowanych lub przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych. Nikt nie może zwolnić dziennikarza z tajemnicy zawodowej, którą objęte są powyższe informacje. Ta ścisła tajemnica nie obejmuje jednak

informacji dotyczących przestępstw wymienionych w art. 240 § 1 k.k. Jeśli publikując jakieś dane dziennikarz dopuścił się przestępstwa, to ma prawo nieujawnienia źródeł informacji w tej sprawie, lecz nic nie zwalnia go od odpowiedzialności karnej.

Spośród wielu poprawek wniesionych przez Senat w dniu 23 maja 1998 r do:

- ustawy o samorządzie powiatowym,
- ustawy o samorządzie województwa,
- o administracji rządowej w województwie

warto przypomnieć dodanie do zadań powiatów sprawy promocji zdrowia i polityki prorodzinnej oraz uzupełnienie zadań województwa o promocję zdrowia, politykę prorodziną, bezpieczeństwo publiczne, przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizację lokalnego rynku pracy. Senat dodał do ustawy o samorządzie powiatowym przepis ograniczający liczbę diet pobieranych przez radnego. W myśl poprawki Senat radny pobiera diety z tytułu członkostwa w nie więcej niż dwóch komisjach. Senat upoważnił także ministra właściwego do spraw administracji publicznej do określenia maksymalnej wysokości diet radnych powiatu. Sejm przyjął te poprawki i część innych w dniu 5 czerwca 1998 r.

W uchwale z dnia 2 lipca 1998 r. dotyczącej ustawy - **Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw** Senat wprowadził ponad sto poprawek. Najważniejsze zmiany (przyjęte później przez Sejm) dotyczą przebudowy zasad funkcjonowania systemu wyborczego. Na poziomie powiatowym Senat zniósł system mieszany i zastąpił go systemem proporcjonalnym. W opinii Izby pierwotna, złożona konstrukcja systemu wyborczego na poziomie powiatu, w zestawieniu z ograniczonymi rozmiarami tych jednostek nie znajdowała uzasadnienia. Inne były postanowienia w odniesieniu do województwa – w tym przypadku Senat opowiedział się za wprowadzeniem systemu mieszanego, uznając że w jednostkach samorządu terytorialnego znacznej wielkości jest już uzasadnione, aby skojarzyć element rywalizacji osobistej (okręgi jednomandatowe) z rywalizacją list komitetów wyborczych (okręgi wielomandatowe). Istotną zmianą było także wprowadzenie zakazu kandydowania do kilku rad jednocześnie, co miało uniemożliwić udział w wyborach kandydatom nastawionym wyłącznie na zdobycie jakiegokolwiek mandatu. Sejm przyjął te poprawki i część innych w dniu 16 lipca 1998 r.

II. ODRZUCONE USTAWY

Uchwałą z dnia 7 października 1994 r. Senat odrzucił uchwaloną przez Sejm w dniu 15 września 1994 r. **ustawę o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej**. Zdaniem Senatu ustawa zawierała szereg uregulowań niewiele różniących ustawę wówczas obowiązującą od nowej. Dotyczyło to w szczególności utrzymania prymatu tajemnicy państwowej nad prawem do informacji oraz zbyt szerokiego zakresu obszaru objętego tajemnicą państwową. Senat i jego komisje włożyły wiele wysiłku w poprawienie przekazanej przez Sejm ustawy. Okazało się jednak, że przewidziany w Konstytucji 30-dniowy termin na zajęcie stanowiska przez Senat jest niewystarczający do wypracowania nowej, wewnętrznie spójnej i legislacyjnie poprawnej treści ustawy. W trakcie prac stwierdzono bowiem, iż zmian wymagały niemal wszystkie artykuły ustawy, a także jej załącznik. W trakcie prac nad ustawą Senat stwierdził jednocześnie, że niektóre zaproponowane w niej rozwiązania, jak np. wyliczenie w załączniku ścisłego katalogu spraw objętych tajemnicą, zmierzają we właściwym kierunku, jednakże wymagają dalszych prac, i to prac w szerszym niż tylko resortowy, zespole fachowców. W tej

sytuacji Senat uznał, iż jedynym rozwiązaniem umożliwiającym dalsze prace nad nową, lepszą treścią ustawy jest jej odrzucenie. Sejm przyjął uchwałę Senatu odrzucającą ustawę o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

W dniu 25 lipca 1997 r. Senat odrzucił uchwalone przez Sejm w dniu 26 czerwca 1997 r. tzw. ustawy "okołokonkordatowe" tj.:

- **ustawę o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw,**
- **ustawę o zmianie ustaw - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o aktach stanu cywilnego,**
- **ustawę o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.**

W dniu 13 sierpnia 1997 r. Senat odrzucił kolejną ustawę "okołokonkordatową" - uchwaloną przez Sejm w dniu 1 sierpnia 1997 r. **ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty.**

Zasadniczym powodem decyzji Senatu było przekonanie, iż ustawy te powinny być uchwalane po ratyfikacji Konkordatu podpisanego pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską jako wykonanie zawartych w Konkordacie zobowiązań. Przyjęcie zwłaszcza dwóch pierwszych ustaw w brzmieniu zaproponowanym przez Sejm - przed ratyfikowaniem Konkordatu - upośledzałoby pozycję Kościoła Katolickiego, którego duchowni w odróżnieniu od duchownych innych kościołów i związków wyznaniowych, nie mogliby do czasu ratyfikowania Konkordatu udzielać małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi.

Senat przeciwstawił się nowelizacji ustawy o systemie oświaty uznając jej regulacje, dotyczące zakazu umieszczania ocen z religii na świadectwach oraz ograniczenia nauki religii w przedszkolach, za sprzeczne z konstytucyjnym prawem wolności uzewnętrzniania uczuć religijnych oraz konstytucyjnym prawem rodziców do zapewnienia dzieciom nauczania moralnego i religijnego zgodnego z ich przekonaniami.

Sejm przyjął uchwały Senatu odrzucające:

- **ustawę o zmianie ustaw - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o aktach stanu cywilnego,**
- **ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty.**

Sejm odrzucił natomiast uchwały Senatu dotyczące dwóch pozostałych ustaw, jednakże ustawa o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw weszła w życie dopiero 30 maja 1998 r. - już po ratyfikacji Konkordatu - wskutek wniesienia przez Prezydenta Rzeczypospolitej do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie zgodności niektórych jej przepisów z Konstytucją. Prezydent w swoim wniosku także podnosił kwestię naruszenia przez tę ustawę konstytucyjnej zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych oraz sprzecznego z Konstytucją zróżnicowania sytuacji prawnej obywateli ze względu na ich wyznanie. Po ratyfikacji Konkordatu zarzuty te stały się nieaktualne, wobec czego Prezydent zmienił swój wniosek.

Senat podejmując w dniu 16 lipca 1998 r. uchwałę o odrzuceniu **ustawy o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi** stanął na stanowisku, że brak jest wystarczających przesłanek, aby wprowadzać zmianę polegającą na wyłączeniu reklamy piwa z ogólnego zakazu reklamy napojów alkoholowych tj. na dopuszczeniu reklamy piwa. Senat dostrzegł istotne argumenty medyczne oraz socjologiczne

przemawiające przeciwko przyjęciu dopuszczalności reklamowania piwa. Sejm przyjął wniosek Senatu w dniu 10 września 1998 r.

III. INICJATYWY USTAWODAWCZE

W uchwale z dnia 29 lipca 1989 r. Senat wyraził "przekonanie o konieczności istnienia autentycznego samorządu miast i gmin jako niezbędnego elementu przebudowy polityczno-prawnego ustroju Polski". W uchwale tej Senat zobowiązał się do przygotowania projektów odpowiednich regulacji prawnych w tym zakresie. W dniu 19 stycznia 1990 r. Senat podjął cztery uchwały w sprawie wniesienia do Sejmu **projektów ustaw:**

- o zmianach w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- o samorządzie terytorialnym,
- o ordynacji wyborczej do organów gminy,
- o pracownikach samorządowych.

Po kilkutygodniowych pracach nad tymi projektami Sejm uchwalił pierwsze trzy ustawy na posiedzeniu w dniu 8 marca, czwartą w dniu 22 marca 1990 r. Do dziś obowiązuje ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (zmiana tytułu ustawy o samorządzie terytorialnym nastąpiła z dniem 1 stycznia 1999 r.) oraz ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych.

W dniu 16 lutego 1990 r. Senat podjął uchwałę w sprawie wniesienia do Sejmu **projektu ustawy o przywróceniu Święta Narodowego 3 Maja**. Sejm uchwalił ustawę w dniu 6 kwietnia 1990 r.

W dniu 17 marca 1994 r. Senat podjął uchwałę w sprawie wniesienia do Sejmu **projektu ustawy o Zakładzie Narodowym imienia Ossolińskich**. Uznając, iż naprawienia moralnych krzywd, jakich doznał Zakład im. Ossolińskich, ani jego prawidłowego rozwoju nie zapewni obowiązująca ustawa o fundacjach, Senat postanowił zainicjować uchwalenie oddzielnej ustawy, która dałaby formalną podstawę do odrodzenia tej fundacji, odzyskania jej zbiorów bibliotecznych i dóbr kultury oraz składników majątkowych. Narodowy charakter Ossolineum i jego wyjątkowe zasługi dobitnie świadczą, zdaniem Senatu, o ważnym miejscu Ossolineum w dziejach kultury i nauki polskiej. Po rozpatrzeniu analogicznego projektu poselskiego oraz projektu senackiego Sejm uchwalił ustawę w dniu 5 stycznia 1995 r.

W dniu 20 lutego 1998 r. Senat podjął uchwałę w sprawie wniesienia do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej **projektu ustawy o zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944–1990 osób pełniących funkcje publiczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw**.

Zasadnicze założenia ustawy "lustracyjnej" z dnia 11 kwietnia 1997 r. nie zostały w projekcie senackim zmienione. Powinny być, zdaniem Senatu, zachowane, ponieważ gwarantują w dostatecznej mierze zarówno interes Państwa, jak i prawa osób podlegających lustracji. Ustawa opiera się na wyważonym kompromisie chroniącym te dwie wartości. Nie zakazuje pełnienia funkcji publicznych osobom, które były poprzednio uwikłane we współpracę z organami bezpieczeństwa PRL i innymi podobnymi służbami stanowiącymi aparat przymusu władzy totalitarnej. Ujemne konsekwencje dla osoby lustrowanej pociąga za sobą jedynie zatajenie takiego współdziałania, co jest oczywiste ze względu na interes

Państwa i konstytucyjną zasadę jawności życia publicznego (art. 61 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Osobie lustrowanej zapewniono prawo do sądu i do obrony.

W myśl uzasadnienia uchwały Senatu wadą ustawy było natomiast zbyt ogólnikowe unormowanie kwestii proceduralnych. Ograniczenie się do dyrektywy odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego spowodowałoby w praktyce istotne trudności interpretacyjne, a w konsekwencji niejednorodność orzecznictwa. Ustawodawca nie wyjaśnił, kto jest uprawniony do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego i nie sprecyzował uprawnień Rzecznika Interesu Publicznego. Z niezrozumiałych względów pozbawiono Rzecznika prawa do zapoznawania się z materiałami, którymi dysponuje Urząd Ochrony Państwa. Zasadę rozpoznawania spraw na posiedzeniach bez udziału Rzecznika i bez wysłuchania osoby lustrowanej trudno pogodzić z podstawowymi dyrektywami procedury karnej – zasadą bezpośredniości i prawdy obiektywnej. W praktyce, wbrew intencjom ustawodawcy, takie rozwiązanie prowadziło do przedłużenia postępowania, poprzez wzrost liczby odwołań od orzeczeń wydawanych w pierwszej instancji.

Błędem było, zdaniem Senatu, ustanowienie specjalnego Sądu Lustracyjnego, który mógł być postrzegany jako sąd o charakterze wyjątkowym, co byłoby sprzeczne z Konstytucją. Ponadto rozwiązanie takie doprowadziło do bardzo uciążliwej i nieskutecznej procedury wybierania kandydatów do tego Sądu.

Projekt senacki usuwał te nieprawidłowości. Skonkretyzowano przepisy procesowe. Odstąpiono od skomplikowanej procedury tworzenia Sądu Lustracyjnego, wprowadzając prostą zasadę rozpoznawania spraw lustracyjnych przez sąd powszechny tj. Sąd Apelacyjny w Warszawie.

Po rozpatrzeniu projektu prezydenckiego ustawy "lustracyjnej" oraz projektu senackiego, Sejm uchwalił ustawę w dniu 18 czerwca 1998 r.

* * *

Senat, rozpatrując w dniu 6 marca 1997 r. **ustawę o paliwie rolniczym**, uznał za celowe jej poważne zmodyfikowanie. Zdaniem Senatu zasady korzystania z barwionego paliwa rolniczego sformułowane w ustawie zbyt ogólnie. Stąd obawa, że możliwe jest wystąpienie nadużyć ze strony nieuczciwych nabywców paliwa, wykorzystujących dotowany olej napędowy poza działalnością rolniczą lub odstępujących go osobom nieuprawnionym. Analiza omawianej ustawy zrodziła także obawę Senatu, iż barwienie oleju napędowego przeznaczanego na cele rolnicze spowoduje wiele dodatkowych problemów związanych z dystrybucją paliwa.

Senat uznał za celowe przyjęcie bardziej racjonalnego rozwiązania. Opiera się ono na zasadzie, iż podmioty prowadzące gospodarstwa rolne otrzymają rekompensatę z tytułu podatku akcyzowego obciążającego paliwa używane do produkcji rolnej. Wysokość tej rekompensaty będzie zależna od ilości uprawianych hektarów. Zdaniem Senatu zastosowanie systemu rekompensat w odniesieniu do użytków rolnych wywrze istotny wpływ na dochodowość gospodarstw rolnych.

W wypadku tej ustawy poprawki zaproponowane przez Senat nie stały się obowiązującym prawem. Nie stała się nim jednak także ustawa w wersji uchwalonej przez Sejm. Uchwałę Senatu w sprawie ustawy o paliwie rolniczym Sejm pozostawił bez rozpatrzenia. Prezydent Rzeczypospolitej wniósł do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o stwierdzenie niezgodności ustawy z Konstytucją. Trybunał w dniu 22 września 1997 r. uznał ustawę w całości za niezgodną z Konstytucją (sygn. akt K. 25/97) wskutek tego, że nie została przyjęta przez Sejm i Senat z powodu uchylenia się Sejmu od obowiązku rozpatrzenia poprawek Senatu uchwalonych w dniu 6 marca 1997 r.

CZEŚĆ III

Udział Senatu w życiu Polonii i najważniejsze inicjatywy senackie

UDZIAŁ SENATU W ŻYCIU POLONII I NAJWAŻNIEJSZE INICJATYWY SENACKIE ZWIĄZANE Z POLONIA W OKRESIE II RZECZYPOSPOLITEJ

Od początku swego istnienia Senat przykładał ogromną wagę do spraw związanych z Polonią i do problemu emigracji. W okresie kryzysu popierano politykę emigracyjną, zaś w czasach prosperity dbano o utrzymanie więzi z Polonią i emigracją zarobkową, umacniając ją nie tylko poprzez działalność organizacji polonijnych i fundacji społecznych, ale też organizacji państwowych, takich jak Liga Kolonialna i Morska.

Oprócz oficjalnego kursu polityki państwowej, prowadzonej przez rząd i ministerstwa, Senat, jako najwyższy organ władzy ustawodawczej oraz najwyższy autorytet polityczny, starał się zawsze patronować działaniom umacniającym więzi z Polonią i wspierającym polską kulturę i oświatę na obczyźnie. Z inicjatywy Senatu zbierano co roku niebagatelne sumy, które służyły wspieraniu polskości na terenach plebiscytowych oraz dofinansowywaniu polskiej oświaty w największych skupiskach polonijnych.

Od czasu przewrotu majowego wszystkie społeczne i państwowe struktury prowadziły działania zmierzające do integracji Polonii, a głównym narzędziem polityki integracyjnej miał być długo przygotowywany I Zjazd Polaków z Zagranicy.

Powołana na Zjeździe w roku 1929 Rada Organizacyjna kontrolowała większość działań związanych ze sprawami Polonii i obok Ministerstwa Spraw Zagranicznych była ich głównym koordynatorem. Fakt, że jej prezesem był Marszałek Senatu i że zasiadali w niej wysocy urzędnicy państwowi, znakomicie ułatwiał utrzymanie linii polityki rządowej wobec Polonii i emigracji zarobkowej oraz pozwalał na lepszą koordynację działań związanych z pomocą dla najbardziej jej potrzebujących.

II Zjazd Polaków z Zagranicy doprowadził do powstania w 1934 r. Światowego Związku Polaków z Zagranicy (Światpolu) skupiającego wszystkie (oprócz Stanów Zjednoczonych) środowiska polonijne. Prezesem Światpolu został Marszałek Senatu Władysław Raczkiewicz.

Światpol nie tylko przejął wszystkie obowiązki Rady Organizacyjnej, ale także znacznie je poszerzył. Organizacja różnego rodzaju kursów i szkoleń dla młodzieży polonijnej oraz współpraca z organizacjami kulturalno-oświatowymi na obczyźnie sprzyjała umacnianiu więzi Polonii z krajem, a umiejętne propagowanie działalności Światpolu poprzez własne wydawnictwa powodowało wzrost zaufania Polonii do tej organizacji. Jednocześnie trwały przygotowania do III Zjazdu Polaków z Zagranicy, który miał się odbyć w maju 1939 roku.

Dużym sukcesem było - dzięki umiejętnej propagandzie, której patronował Senat - zainteresowanie Zjazdem Polonii Stanów Zjednoczonych. Niestety, na skutek zagrożenia ze strony Niemiec Zjazd został odwołany.

KALENDARIUM

wrzesień 1923 - powołanie Międzyministerialnej Komisji do Spraw Kulturalno-Oświatowych Polaków Zamieszkałych poza Granicami Państwa Polskiego z inicjatywy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, przy współudziale Prezydium Senatu i głównych klubów politycznych, która koordynowała współpracę urzędów i organizacji w Polsce z Polonią w latach 1925-1930.

marzec 1929 - powołanie Komitetu Organizacyjnego Zjazdu Polaków z Zagranicy, pod patronatem Senatu, prezydenta Ignacego Mościckiego i kardynała Augusta Hlonda. Na czele komitetu stanął Marszałek Senatu Juliusz Szymański, będący również prezesem Komitetu Wykonawczego koordynującego prace komisji programowej i organizacyjnej.

14-21 lipca 1929 - obrady I Zjazdu Polaków z Zagranicy.

20 lipca 1929 - powołanie Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy, mającej za zadanie ułatwianie kontaktów Polonii ze społeczeństwem i władzami Rzeczypospolitej. Prezesem Rady został Marszałek Senatu Juliusz Szymański.

luty 1930 - powstaje Komitet Obchodów 25-lecia Walki o Szkołę Polską, a potem Fundusz Szkolnictwa Polskiego Zagranicą z Marszałkiem Senatu Władysławem Raczkiewiczem na czele. Organizacje te zajmowały się corocznymi zbiórkami funduszy na rzecz wspierania oświaty polskiej na obczyźnie.

czerwiec 1930 - powołanie Komitetu Głównego Tygodnia Emigranta Polskiego, mającego za zadanie budowę Domu Wychodźstwa Polskiego w Warszawie oraz propagowanie przez wojewódzkie, powiatowe i gminne komitety hasła łączności Polonii z krajem. Na czele Komitetu stanął Juliusz Szymański, marszałek Senatu.

październik 1930 - uchwała Rady w sprawie opodatkowania poszczególnych skupisk polonijnych i rozpoczęciu systematycznego zbierania informacji o położeniu i potrzebach Polonii w poszczególnych krajach.

lipiec 1931 - poparcie polskich organizacji socjalistycznych z zagranicy dla działań Rady Organizacyjnej.

czerwiec 1930 - listopad 1931 - akcja Rady Organizacyjnej zmierzająca do afiliowania organizacji żydowskich przy Radzie Organizacyjnej.

listopad 1931 - wybór Marszałka Senatu Władysława Raczkiewicza na prezesa Rady Organizacyjnej.

listopad 1932 - listopad 1933 - przygotowania do II Zjazdu Polaków z Zagranicy, projekt Rady Organizacyjnej dotyczący utworzenia scentralizowanej organizacji obejmującej całe wychodźstwo polskie.

6-9 sierpnia 1934 - obrady II Zjazdu Polaków z Zagranicy. Powołanie Światowego Związku Polaków z Zagranicy (Światopolu), którego prezesem zostaje Marszałek Senatu Władysław Raczkiewicz.

UDZIAŁ SENATU III RZECZYPOSPOLITEJ W ŻYCIU POLONII I POLAKÓW ZA GRANICĄ ORAZ NAJWAŻNIEJSZE INICJATYWY SENACKIE

Nawiązując do szczytnych wzorów wypracowanych w okresie międzywojennym, Senat III RP stał się naturalnym spadkobiercą mecenatu i patronatu nad Polonią na świecie.

Senat I kadencji, nawiązując do tradycji II Rzeczypospolitej, od roku 1990 objął ponownie patronat nad Polonią i Polakami za granicą.

Utworzenie w 1990 r. Stowarzyszenia "Wspólnota Polska", którego członkami założycielami, obok Marszałka Senatu Andrzeja Stelmachowskiego, zostało wielu senatorów i dostojników kościelnych, wzmogło zaufanie środowisk polonijnych do młodej demokracji polskiej.

Ważnym zadaniem Senatu RP jako izby parlamentu i organizacji z nim współdziałających w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą (Stowarzyszenie "Wspólnota Polska", Fundacja "Pomoc Polakom na Wschodzie" i in.) jest upowszechnianie w kraju wiedzy o naszych rodakach w świecie, przybliżanie ich historycznego dorobku i aktualnych, znakomitych często osiągnięć.

Politykę polonijną Senatu można zamknąć w trzech głównych sferach: działalności indywidualnej Marszałka Senatu, prac Prezydium Senatu oraz działań Komisji Spraw Emigracji i Polaków za Granicą. Rzecz jasna, w przypadku wielu inicjatyw działania Marszałka, Prezydium i Komisji pokrywają się i uzupełniają.

Marszałek, jako główny reprezentant Senatu, stojący na straży praw i godności Izby jest jednocześnie z racji swej funkcji głównym honorowym patronem i mecenasem wielu inicjatyw oraz ważnych wydarzeń związanych z Polonią. O ile Marszałek Senatu jest głównym patronem działań na rzecz Polonii, o tyle Prezydium Senatu Rzeczypospolitej Polskiej decyduje o podziale środków finansowych przeznaczanych z budżetu Kancelarii Senatu, na opiekę nad Polonią i Polakami za granicą. Począwszy od roku 1990, na mocy uchwały z dnia 26 lipca 1990 r., w budżecie Kancelarii Senatu RP umieszczane są środki finansowe przeznaczone na opiekę i pomoc dla Polonii i Polaków za granicą.

Do roku 1993 środki te były w całości przeznaczane na zlecane zadania państwowe realizowane przez Stowarzyszenie "Wspólnota Polska". Od 1994 r. Prezydium Senatu powierza zadania w tym zakresie także innym jednostkom niepaństwowym (stowarzyszeniom, fundacjom itp.). Obecnie podstawą do zlecenia zadań państwowych jest art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz.U. 1998 r. nr 155 poz. 1014). Stroną zlecającą jest Kancelaria Senatu, działająca każdorazowo na podstawie odpowiedniej uchwały Prezydium Senatu.

Przy analizie decyzji Prezydium Senatu dotyczących dystrybucji środków finansowych w latach 1990-1995 daje się zaobserwować pewną tendencję. Początkowo niemal całość środków przeznaczano na pomoc Polakom na Wschodzie. Było to w pełni uzasadnione, należało się bowiem uporać możliwie szybko z zaszłościami i zaniedbaniami z przeszłości.

Dzisiaj nie bez satysfakcji należy stwierdzić, że Senat RP ma niemały udział w historycznym procesie odradzania się polskości na terenach b. ZSRR: w dynamicznym, choć nie wolnym od problemów, rozwoju oświaty i kultury w polskich środowiskach na Wschodzie, w ożywieniu bezpośrednich kontaktów Polaków ze Wschodem z Macierzą (w tym

szczególnie dzieci i młodzieży z polskich rodzin), w powstaniu wielu tytułów prasowych, programów radiowych i telewizyjnych.

Obecnie można przyjąć, że podstawowe potrzeby środowisk polskich na Wschodzie są systematycznie zaspokajane. Znaczna część środków z budżetu Kancelarii Senatu jest przeznaczana na dotacje do budowy i remontów szkół polskich, domów polskich oraz siedzib organizacji polskich w krajach b. ZSRR i Europy Środkowo-Wschodniej.

Aktualnie środki finansowe przyznawane przez Prezydium Senatu służą przede wszystkim pobudzaniu i wspieraniu własnych inicjatyw środowisk polskich na Wschodzie, tradycyjnie w dziedzinie oświaty i kultury, ale także w dziedzinie rozwoju małej przedsiębiorczości, doskonalenia zawodowego, rolnictwa, samorządności oraz upowszechniania wiedzy o przyjętych w świecie standardach w dziedzinie ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych.

W ostatnich latach decyzje Prezydium Senatu wychodziły naprzeciw postulatam Polonii z krajów zachodnich. Współpraca z tymi środowiskami ma odmienny charakter, aniżeli w przypadku Polaków na Wschodzie. Polonia zachodnia funkcjonuje od dziesięcioleci w państwach o ugruntowanym systemie demokratycznym. Wpłynęło to na stopień zorganizowania środowisk polonijnych i pozwoliło zdobyć duże doświadczenie w działalności politycznej, społecznej, kulturalnej itp. Oczekują one zatem przede wszystkim politycznego wsparcia ze strony Polski dla działań i inicjatyw przez nie podejmowanych wobec władz kraju zamieszkania. Oczekują poparcia tendencji integracyjnych Polonii w poszczególnych regionach świata, co jest widoczne w ostatnim czasie głównie w Europie i w Ameryce Południowej, w dokumentowaniu dorobku intelektualnego i ochronie dziedzictwa materialnego pokoleń polskiej emigracji za granicą.

Innym obszarem działań Prezydium Senatu jest utrzymywanie więzi pomiędzy Polonią i emigracją a Macierzą oraz kontaktów pomiędzy poszczególnymi skupiskami polskimi i polonijnymi w świecie.

W latach 1996-1998 Prezydium Senatu wspierało przede wszystkim działania na rzecz upowszechniania znajomości języka polskiego wśród młodego pokolenia Polonii i Polaków na Wschodzie, promocji kultury polskiej oraz na rzecz wzrostu prestiżu polskiej grupy etnicznej w krajach osiedlenia. Kontynuowano również realizację zadań inwestycyjnych na Wschodzie, stanowiących poważną pozycję w budżecie Kancelarii Senatu. Jedynym zleceniobiorcą zadań w tym zakresie jest Stowarzyszenie "Wspólnota Polska", dysponujące wyspecjalizowanymi siłami fachowymi i doświadczeniem z lat poprzednich we współpracy z kontrahentami ze Wschodu.

Senacka Komisja Spraw Emigracji i Polaków za Granicą dba o utrzymanie więzi z krajem Polaków i osób polskiego pochodzenia zamieszkałych za granicą oraz interesuje się ich sytuacją prawną. Inicjuje i koordynuje współpracę środowisk polonijnych. Dbą o ochronę dziedzictwa polskiej kultury i historii za granicą. Ponadto na zasadzie konsultacji opiniuje dla Prezydium Senatu plan i wykonanie zadań zleconych przez Prezydium w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą.

Specyfika pracy komisji wymaga również bezpośredniego kontaktu z Polonią. Częste wizyty przedstawicieli organizacji polonijnych są doskonałą okazją do zapoznania się z aktualną sytuacją w środowiskach, które oni reprezentują oraz ich problemami i potrzebami. Wizyty te stały się nieodłącznym elementem pobytów przedstawicieli Polonii i Polaków z zagranicy w naszym kraju.

Istotnym przełomem w polityce Kraju wobec Polonii i Polaków za granicą były inicjatywy legislacyjne podjęte przez Senat IV Kadencji. Dotyczą one umożliwienia udziału

w II turze wyborów prezydenckich Polakom zamieszkałym poza granicami kraju, oraz nowych uregulowań prawnych w sprawach obywatelstwa polskiego, repatriacji i Karty Polaka.

Od początku kadencji trwały konsultacje i prace w Komisjach nad wspomnianymi senackimi inicjatywami legislacyjnymi. Podjęcie tych inicjatyw było od dawna oczekiwane przez Polonię i Polaków poza granicami. Dlatego też towarzyszy im żywe zainteresowanie i ogromna życzliwość tych środowisk.

W projekcie ustawy o obywatelstwie polskim uznaje się podwójne obywatelstwo, przy utrzymaniu zasady, iż w obliczu polskiego prawa tylko polskie obywatelstwo określa zakres praw i obowiązków wobec Państwa Polskiego. Projekt zrywa z praktyką pozbawiania obywatelstwa polskiego wbrew woli jednostki, przewiduje natomiast możliwość przywracania obywatelstwa polskiego. W ten sposób podjęto próbę zadośćuczynienia za krzywdy, jakie stały się udziałem wielu obywateli polskich po II wojny światowej.

Projekt ustawy o repatriacji określa szeroko pojęcie repatrianta, nie łącząc go z pojęciem cudzoziemca. Punktem wyjścia do takiego ujęcia zagadnienia jest art. 52 Konstytucji, który nie wiąże prawa do powrotu do kraju ze sprawą posiadania jakiegokolwiek obywatelstwa. Projekt dotyczy Polaków zamieszkałych na całym świecie, ale ze względu na zasadę równych szans dzieci i młodzież pochodząca ze Wschodu powinna korzystać czasowo z preferencji w zakresie pomocy stypendialnej.

Projekt ustawy o Karcie Polaka i o trybie stwierdzenia przynależności do Narodu Polskiego osób polskiego pochodzenia lub narodowości polskiej ustanawia Kartę Polaka, zapewniającą na terenie Polski osobom pochodzenia polskiego i Polakom mieszkającym za granicą w zasadzie wszystkie podstawowe prawa, poza szczegółowymi, dotyczącymi życia publicznego kraju. Karta będzie alternatywą dla tych, którzy nie chcą lub nie mogą skorzystać z prawa do obywatelstwa polskiego.

KALENDARIUM

październik 1989 - z inicjatywy Marszałka Senatu prowadzone są rozmowy ze środowiskami polonijnymi w celu zwołania wspólnej konferencji oraz w sprawie konsolidacji Polonii.

7 lutego 1990 - zebranie pod patronatem Senatu Komitetu Założycielskiego Stowarzyszenia "Wspólnota Polska", mającego na celu współpracę z całą Polonią i jej integrację. Prezesem zostaje Marszałek Senatu Andrzej Stelmachowski, a w skład Komitetu Założycielskiego wchodzi senatorowie: Anna Bogucka-Skowrońska, Władysław Findeisen, Tadeusz Kłopotowski, Maciej Krzanowski, Ryszard Reiff, Józef Ślisz.

2 kwietnia 1990 - I Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia "Wspólnota Polska". W skład Rady Krajowej Stowarzyszenia weszli senatorowie: Anna Bogucka-Skowrońska, Władysław Findeisen, Tadeusz Kłopotowski, Ryszard Reiff, Andrzej Szczepkowski. Sekretarzem Generalnym Stowarzyszenia została senator Anna Bogucka-Skowrońska.

26 lipca 1990 - uchwała Prezydium Senatu w sprawie zlecenia zadań Stowarzyszeniu "Wspólnota Polska" oraz ustalenie dotacji z budżetu Kancelarii Senatu na finansowanie zleconych zadań państwowych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą.

wrzesień 1990 - konferencja przedstawicieli europejskich środowisk polonijnych w Ramsau w Austrii.

26 - 30 października 1990 - obrady konferencji "Kraj - Emigracja" w Rzymie, mającej na celu konsolidację środowisk polonijnych, zwołanej z inicjatywy Senatu i "Wspólnoty Polskiej". Podjęto przygotowania do Zjazdu Polaków i Emigracji. Przewodniczącą Komisji Zjazdu w Polsce została senator Anna Bogucka-Skowrońska. W skład powołanej na konferencji Komisji do Spraw Współpracy Polaków na Wschodzie i Zachodzie wszedł Marszałek Senatu Andrzej Stelmachowski.

lipiec 1991 - druga konferencja przedstawicieli europejskich środowisk polonijnych w Ramsau w Austrii.

19 - 23 sierpnia 1992 - obrady Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy w Krakowie. W obradach uczestniczyli: Marszałek Senatu August Chełkowski i Wicemarszałek Senatu Alicja Grzeskowiak.

sierpień 1993 - trzecia konferencja przedstawicieli europejskich środowisk polonijnych w Ramsau w Austrii.

8 - 9 stycznia 1996 - konferencja *Polska grupa etniczna w Niemczech* zorganizowana pod auspicjami senackiej Komisji Spraw Emigracji i Polaków za Granicą w Sali Posiedzeń Senatu RP, poświęcona ocenie realizacji Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec, w kontekście przestrzegania praw mniejszości polskiej, jak również kondycji Polonii niemieckiej, jej problemom, zamierzeniom i osiągnięciom. Obok parlamentarzystów i przedstawicieli resortów zajmujących się Polonią i Polakami za granicą, głos zabierali przedstawiciele środowisk polonijnych z Niemiec.

4 - 5 marca 1997 - debata senacka poświęcona problematyce Polonii i Polaków na świecie. Po raz pierwszy na forum parlamentarnym poruszano tematykę związaną z kondycją polskiej emigracji i adekwatnością działań prowadzonych w kraju w stosunku do potrzeb środowisk polskich za granicą.

Głos zabierali nie tylko parlamentarzyści i przedstawiciele resortów zajmujących się Polonią i Polakami za granicą, ale także zaproszeni goście: ostatni Prezydent RP na Uchodźstwie, przedstawiciel Episkopatu Polski, parlamentarzyści pochodzenia polskiego z różnych krajów Europy oraz przedstawiciele najważniejszych instytucji niepaństwowych opiekujących się Polonią i Polakami za granicą.

5 marca 1997 - przyjęcie uchwały Senatu RP w sprawie więzi Polaków i Polonii z Macierzą.

13 listopada 1998 - pierwsze czytanie projektów ustaw o obywatelstwie polskim, repatriacji oraz o Karcie Polaka i trybie stwierdzenia przynależności do Narodu Polskiego osób polskiego pochodzenia lub narodowości polskiej.

12 marca 1999 - pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej.

25 marca 1999 - drugie czytanie i uchwalenie projektów ustaw o obywatelstwie polskim, repatriacji oraz o Karcie Polaka i trybie stwierdzenia przynależności do Narodu Polskiego osób polskiego pochodzenia lub narodowości polskiej.

29 kwietnia 1999 - drugie czytanie i uchwalenie projektu ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej

---

25 maja 1999 – w siedzibie Senatu RP odbyła się międzynarodowa konferencja *Polska Kultura Emigracyjna i Dziedzictwo Narodowe za Granicą* pod patronatem senackich komisji Spraw Emigracji i Polaków za Granicą oraz Kultury i Środków Przekazu z udziałem przedstawicieli najwyższych władz kościelnych i najważniejszych polonijnych instytucji kulturalnych i naukowych.

CZEŚĆ IV

**O niektórych dokonaniach Senatu RP w
dziedzinie polityki zagranicznej**

Radykalne zmiany, które zaszły w Europie po roku 1989 – przy czynnym udziale Polski lub wręcz z polskiej inspiracji – oznaczały nowe problemy i nowe wyzwania dla naszej polityki zagranicznej. Zmienił się nie tylko światowy układ sił. Polska znalazła się w nowej sytuacji geopolitycznej. Po drugiej wojnie światowej, do roku 1990 mieliśmy na naszych lądowych granicach jedynie trzech sąsiadów. W wyniku zjednoczenia Niemiec, rozpadu Związku Sowieckiego oraz podziału Czechosłowacji powstało tych sąsiadów siedmiu. Obecnie, w roku 1999 szcycimy się tym, że z ogromną większością z nich łączą nas nie tylko dobrosąsiedzkie, ale partnerskie i sojusznicze stosunki. Jest to jeden z podstawowych warunków naszego bezpieczeństwa zewnętrznego. Myśląc o bezpieczeństwie mamy na uwadze nie tylko rację stanu naszego kraju, wnosimy również wiele w utrwalanie bezpieczeństwa naszego regionu, naszego europejskiego kontynentu oraz całego świata.

Ponieważ ponowne określenie polskiej polityki zagranicznej i przekształcanie jej zgodnie z polską racją stanu było zadaniem ogromnym, nie można było – od początku transformacji – pozostawić tego zadania jedynie zawodowym dyplomatom. Tym bardziej, że większość z nich pochodziła z okresu PRL-u i nawet jeśli chcieliby, nie byli zdolni podjąć ciężaru nowych zadań. Konieczne więc było stworzenie politycznego i intelektualnego zaplecza do podjęcia wyzwań nowych czasów.

Jedną z instytucji, która czynnie zaangażowała się w tę pracę był Senat RP będący w roku 1989 jedyną izbą parlamentarną powołaną w wolnych wyborach. Senat powołał też wówczas Ośrodek Studiów Międzynarodowych będący zespołem ekspertów i stanowiący intelektualne i twórcze zaplecze działań Senatu na arenie międzynarodowej, jak również w określaniu polityki zagranicznej, zgodnej z interesami odzyskującego suwerenność państwa.

Działalność Senatu w dziedzinie polityki zagranicznej już wówczas postrzegana była jako praca na dwu polach – chodziło zarówno o czynne uczestniczenie w rozwiązywaniu skomplikowanych i często nabrzmiałych niebezpieczeństwami problemów jak i o przybliżanie ich społeczeństwu. W tym celu podjęto m.in. inicjatywę wydawania przez OSM kwartalnika „Polska w Europie”.

Już w czerwcu 1990 r. Prezydium Senatu wspólnie z amerykańską organizacją *Center for Democracy* oraz *Fundacją Furth* zorganizowało międzynarodową konferencję nt. problemów przechodzenia do demokracji. Jej celem było omówienie procesów zmian ustrojowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, jak również wymiana doświadczeń z krajami o utrwalonych strukturach i instytucjach demokratycznych. Na tę konferencję przybyły reprezentacje ruchów demokratycznych z Litwy, Białorusi, Ukrainy, Węgier, Rumunii, liczni goście z USA i Kanady oraz zachodniej Europy. Referaty na konferencji oprócz Marszałka Andrzeja Stelmachowskiego, wygłosili m.in. Eduard Puncet – Przewodniczący Komitetu Stosunków z Polską w Parlamencie Europejskim i Jacques Beaumel z Rady Europy.

Również w czerwcu 1990 r. odbyła się w Warszawie, zorganizowana przez Komisję Spraw Zagranicznych i amerykańską RAND Co., międzynarodowa konferencja p.t. *The military and national security policy*. Wzięli w niej udział zarówno polscy politycy, dyplomaci i naukowcy, jak i politolodzy z USA, (żeby wymienić tylko Ronalda Asmusa, obecnie wiceministra w departamencie stanu USA). Uczestniczyło w dyskusjach również siedmiu amerykańskich czterogwiazdkowych generałów – m.in. z-ca dowódcy wojsk USA w Europie gen. James McCarthy i gen. John Shalisashvili. Była to pierwsza po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wizyta dowódców z NATO tak wysokiej rangi.

We wrześniu 1989 r. Senat RP, po wyczerpującej dyskusji, przyjął uchwałę w sprawie polityki wschodniej RP, w której wytyczono, do dziś aktualne, kierunki działania. W rezolucji tej podkreślono, że nasze dobrosąsiedzkie stosunki powinny być oparte na

wzajemnych realnych interesach w zakresie polityki, bezpieczeństwa i gospodarki. Wtedy też – w warunkach istnienia jeszcze Związku Sowieckiego – podkreślaliśmy, że uznajemy prawo narodów do samookreślenia i stwierdziliśmy, że szczególną wagę przywiązujemy do rozwijania wzajemnie korzystnej, żywej współpracy z sąsiadującymi z nami narodami Białorusi, Litwy, Ukrainy i Rosji.

Po to, by nasze intencje nie pozostawały jedynie deklaracjami, w ciągu kolejnych lat Senat był inicjatorem wielu rzeczowych spotkań podejmujących bardzo konkretne problemy międzynarodowe. Dla przykładu tylko warto wymienić polsko-szwedzkie seminarium pt. *Droga do Unii Europejskiej*, w czerwcu 1994 r., czy też parlamentarną konferencję w maju 1995 r. *Kompetencje i odpowiedzialność organizacji międzynarodowych za bezpieczeństwo europejskie. Rola i miejsce Europy Środkowej i Wschodniej – parlamentarny punkt widzenia*, zorganizowaną we współpracy ze Zgromadzeniem Parlamentarnym OBWE, Zgromadzeniem Północnoatlantyckim i Zgromadzeniem Parlamentarnym Unii Zachodnioeuropejskiej.

Przypomnimy tu tylko hasłowo ważniejsze inicjatywy i działania Senatu w dziedzinie polityki zagranicznej wychodzące poza tryb normalnych wzajemnych wizyt parlamentarzystów i udziału polskich senatorów w parlamentarnych organizacjach międzynarodowych:

16 marca 1990 r. Senat RP przyjął Uchwałę witającą niepodległość Litwy;

27 lipca 1990 r. Senat RP przyjął - jako pierwsza z instytucji parlamentarnych - Uchwałę-Apel do Narodu Ukraińskiego witającą przyjęcie w Kijowie Deklaracji o Suwerenności Państwowej Ukrainy;

3 sierpnia 1990 r. Senat RP przyjął Uchwałę witającą Deklarację Suwerenności Państwowej Białorusi;

3 sierpnia 1990 r. Senat, po merytorycznej dyskusji, podjął uchwałę w sprawie akcji „Wisła”, w której znalazło się potępienie tej akcji i zapowiedź dążenia do tego by wyrządzone krzywdy zostały – o ile to możliwe – naprawione;

23 sierpnia 1990 r. w OSM odbyło się seminarium na którym stwierdzono, że pozostawanie Polski w Układzie Warszawskim jest jednym z przejawów niezdecydowania rządu, a nawet wręcz kontynuowania polityki Jaruzelskiego;

7 września 1990 r. Senat RP podjął Uchwałę w sprawie polityki wschodniej Rzeczypospolitej Polskiej;

13 września 1990 r. na spotkaniu Komisji Spraw Zagranicznych i Obrony Senatu i Sejmu RP referat wygłosił sekretarz generalny NATO Manfred Woerner;

11 stycznia 1991 r. Senat RP przyjął Oświadczenie wyrażające najwyższy niepokój w związku z podjętymi przez formacje radzieckie działaniami zbrojnymi w Wilnie i zagrożeniem litewskiego Parlamentu. Zadeklarowano gotowość udzielenia Litwie pomocy humanitarnej;

13 kwietnia 1991 r. odbyła się w sali Senatu dyskusja *Rosja a Europa Środkowa* z udziałem członków delegacji Rady Najwyższej Federacji Rosyjskiej - Władymira Łukina, Jewgienija Kozokina i Jewgienija Siergiejew;

4 maja 1991 r. senatorowie i zaproszeni goście dyskutowali problemy *Bezpieczeństwo Polski i Europy Środkowej po likwidacji Układu Warszawskiego*. Referat wygłosił Jan Nowak-Jeziorański;

11 stycznia 1992 r. w sali konferencyjnej Senatu odbyła się dyskusja *Królewiec 1992 – Próba diagnozy* z referatem radcy ambasady RP w Moskwie Jerzego Bahra. Znalazła żywy oddźwięk w Rosji i całej Europie;

27 marca 1992 r. z senackiej inicjatywy wykład w parlamencie - *NATO, NACC, a polityczne aspekty bezpieczeństwa w Europie* - wygłosił William H. Taft – ambasador USA przy NATO;

6 czerwca 1992 r. odbyła się w sali konferencyjnej Senatu dyskusja *Polska Rosja – czy nowe otwarcie?*, zaś 25 czerwca dyskusja - *Stosunki Polsko-niemieckie 1992*;

25 czerwca 1992 r. minister spraw zagranicznych Krzysztof Skubiszewski wystąpił na posiedzeniu Senatu z zasadniczym referatem o polskiej drodze do Europy;

26 czerwca 1992 r. Senat RP podjął Uchwałę w sprawie polskiej polityki europejskiej;

27 czerwca 1992 r. odbyło się spotkanie senackiej Komisji Spraw Zagranicznych z Komisją Spraw Zagranicznych Bundesratu, z udziałem jego przewodniczącego Berndta Seite, nt. *Polska – Niemcy – Sąsiedztwo*;

17 listopada 1992 r. odbyła się w gmachu Senatu dyskusja ze Zbigniewem Brzezińskim, z udziałem marszałków Senatu i Sejmu, przewodniczących komisji spraw zagranicznych obydwu izb i zaproszonych gości, nt. *USA po wyborach*;

20 stycznia 1993 r. odbyła się w Senacie pod przewodnictwem senatora Edwarda Wende dyskusja z doradcą prezydenta Jelcyna, ministrem Siergiejem Stankiewiczem, nt. *Stosunki Polsko-rosyjskie – Wyjście z cienia Katynia*;

28-30 marca 1993 r. obradowała, zorganizowana przez senackie komisje, we współpracy z Międzynarodowym Stowarzyszeniem *Europa 2000* konferencja - *Zorganizowana przestępczość i terroryzm w społeczeństwach postkomunistycznych*;

17 lutego 1994 r. *Główne elementy polskiej polityki wschodniej* zreferował na rozszerzonym posiedzeniu senackiej Komisji Spraw Zagranicznych minister Andrzej Olechowski;

8 czerwca 1994 r. obradowało w Senacie, wspomniane wcześniej, seminarium polsko-szwedzkie z udziałem posłów i senatorów, przedstawicieli MSZ i zaproszonych gości. Szwecję reprezentowali prominentni przedstawiciele rządu oraz parlamentu;

5 października 1994 r. o *Partnerstwie w działaniu* dyskutowały w Warszawie – Komisja Spraw Zagranicznych Senatu oraz delegacja Bundesratu, z jego przewodniczącym Klausem Wedemaierem;

5-6 czerwca 1995 r. obradowała, pod patronatem Marszałka Senatu, międzynarodowa konferencja - *Polska w Europie XXI wieku – wymiar regionalny i transgraniczny*;

22-24 maja 1996 r. – obradowała konferencja zorganizowana we współpracy z Kancelarią Sejmu, nt. *Postępy reform gospodarczych w Europie Środkowej i Wschodniej*, z udziałem Komisji ds. Gospodarki i Rozwoju ZPRE oraz Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ;

8-9 czerwca 1996 r. – obradowała konferencja *Mniejszość etniczna w Niemczech*, zorganizowana przez Kancelarię Senatu i Komisję Spraw Emigracji i Polaków za Granicą;

16 kwietnia 1998 r. Senat RP przyjął Uchwałę: w sprawie zadań stojących przed Polską w związku z rozpoczynającymi się negocjacjami o członkostwo w Unii Europejskiej;

W ostatnich kilku latach, po rozwiązaniu przez Kancelarię Senatu Ośrodka Studiów Międzynarodowych, podejmowanie na senackim forum problemów polityki międzynarodowej przybrało inne formy. Skupiano się na działalności w międzynarodowych strukturach parlamentarnych i na rozwijaniu współpracy dwustronnej z parlamentami na wszystkich kontynentach. Była to niewątpliwie działalność bardzo owocna i podnosząca rangę Polski w świecie. Nie było to już jednak, jak to się działo wcześniej, czynne współtworzenie polityki zagranicznej. Stało się tak również dlatego, że profesjonalna dyplomacja działa coraz bardziej sprawnie i kompetentnie.

Warto jednak zauważyć, że podejmowanie węzłowych problemów współczesności przez Senat i związane z nim instytucje *think tank* stwarzało możliwość dyskusowania ich i poszukiwania rozwiązań w sposób bardziej otwarty niż czynić to mogą ludzie zajmujący się tą dziedziną zawodowo. Na senackich spotkaniach, jak to pokazuje doświadczenie, rodziły się nowe idee, które stanowiły inspirację dla rządów i dyplomacji zawodowej. Istotną wartością – jak się wydaje – było również to, że w organizowanych przez Senat dyskusjach brali udział liczni, zapraszani goście – naukowcy, dziennikarze i przedstawiciele różnych partii. Było to m.in. instrumentem szerszego informowania społeczeństwa o działaniu Senatu RP

Obecnie, działanie Senatu na arenie międzynarodowej w zasadzie nie wychodzi poza ramy dyplomacji parlamentarnej. To rozległe pole działania jest bardzo ważne, gdyż na różnych płaszczyznach – na konferencjach i w organizacjach międzynarodowych i w spotkaniach bilateralnych - senatorowie mają możliwość szerokiego prezentowania stanowiska Polski oraz występowania z konkretnymi inicjatywami. Istotne jest też, że senatorowie w formułowaniu swych opinii mogą czuć się o wiele bardziej swobodnie niż przedstawiciele rządu czy innych instytucji związanych z władzą wykonawczą. Reprezentują bowiem „Izbę refleksji” oraz opinie swoich wyborców.